

LM-sak 9/2019 Prinsippogram

Landsstyret innstiller for landsmøtet:

1 *Landsmøtet vedtar landsstyrets helhetlige innstilling til prinsippogram*
2

3 **PRINSIPPROGRAM**

4 Fellesorganisasjonen (FO) organiserer barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og
5 velferdsvitere. FO har som hovedmål å bedre medlemmenes lønns- og arbeidsforhold og
6 ivareta deres profesjonsfaglige interesser. Forbundet skal arbeide for å vise nødvendigheten
7 av medlemmenes kompetanse og synliggjøre profesjonenes rolle som viktige
8 premisseleverandører og bidragsyttere i velferdsstaten. FO skal drive politisk
9 påvirkningsarbeid på sentrale politikkområder. Forbundet har en tydelig verdiforankret
10 politikk. FO er partipolitisk uavhengig og for en fri og uavhengig fagbevegelse. FO er tilsluttet
11 LO og har organisasjonsretten for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og
12 velferdsvitere.

13
14 FO skal være en åpen, synlig og profilert fagforening. Organisasjonsbygging, skolering av
15 tillitsvalgte og rekruttering skal stå sentralt. FO skal være et naturlig valg for
16 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere, samt studentene.
17

18 **FOs verdiforankring**

19 FO er både en fagforening og et profesjonsforbund. Dette preger vårt arbeid og vår politikk.
20 Som fagforening møter vi daglig utfordringer som angår medlemmenes lønns- og
21 arbeidsvilkår og vilkår for profesjonsutøvelsen. FO har et humanistisk og demokratisk
22 verdigrunnlag.
23

24 **En velferdsstat bygget på solidaritet, likeverd og rettigheter**

25 FOs profesjoner er vokst fram parallelt med den norske velferdsstaten. Fagbevegelsen har
26 vært sentral i å bygge velferdsstaten med verdier som solidaritet og kollektive løsninger.
27 Velferdstjenestene skal finansieres av det offentlige. Det er et offentlig ansvar å sørge for at
28 velferdstjenester er av høy kvalitet, universelle, skattefinansierte, differensierte og
29 tilgjengelige for alle. Tjenester skal være basert på tillit til ansatte. FO skal bekjempe
30 fattigdom og ulikhet i levekår, og aktivt forsvare og videreutvikle velferdsstaten.
31

32 Et demokratisk samfunn bygget på likhet og rettferdighet forutsetter inkludering. Hele
33 befolkningen skal ha mulighet til å delta i samfunnsutviklingen. Aktuelle konvensjoner
34 inneholder verdier FO vil skal gjelde alle. FO forsvarer individuelle friheter som ytringsfrihet
35 og organisasjonsfrihet.
36

37 Full likestilling mellom kjønnene og likebehandling av mennesker uavhengig av sosial og
38 økonomisk status, seksuell orientering, funksjonsevne, alder, livssyn, etnisk bakgrunn eller
39 kultur er viktige mål for forbundet.
40

41 FO anerkjenner den samiske befolkningens kamp for rettigheter som urbefolkning og
42 nasjonal minoritet.
43

44 **Et samfunn i pakt med miljøet**

45 Klima- og miljøproblemer påvirker livsgrunnlaget til alle mennesker og skaper helse- og
46 sosiale problemer. Utfordringene rammer i stor grad de som allerede har det tøffest.
47 Aktiviteter som skader klimaet skal reduseres, mens fornybar energi, energisparing og
48 miljømessig bærekraftige aktiviteter skal økes. Dette skal skje på en planmessig måte som

49 opprettholder den enkeltes sosiale og økonomiske trygghet. Måten vi lever og arbeider på
50 endrer seg, og store samfunnsmessige endringer må til.

51
52 Plikter og rettigheter må fordeles solidarisk og alternative løsninger må utvikles. Vi har alle
53 ansvar for å bidra til nødvendige samfunnsmessige endringer. FO skal ta vare på miljøet og
54 handle miljøbevisst, alle ledd i organisasjonen har ansvar for dette.

55 56 **Respekt for enkeltmennesker og rett til verdig liv**

57 I møtet mellom bruker og helse- og sosialarbeider, hjelp og kontroll, frivillighet og tvang,
58 individ og samfunn, må FOs medlemmer håndtere etiske dilemmaer. Respekten for det
59 enkelte menneske og for retten til et verdig liv er grunnleggende. Likeverd og inkludering,
60 selvbestemmelse og engasjement, trygghet, åpenhet og omsorg er sentrale verdier som må
61 ligge til grunn for profesjonsutøvernes praksis. Det enkelte FO-medlem er ansvarlig for egne
62 handlinger og for å utvikle seg som profesjonsutøver gjennom etisk, faglig og juridisk
63 refleksjon over egen praksis. FOs medlemmer skal jobbe i tråd med FOs yrkesetiske
64 grunnlagsdokument. FO anerkjenner «annet» som en tredje kjønnskategori.

65
66 FOs medlemmer har ansvar for å varsle om forhold som skaper sosiale problemer og bidrar
67 til sosial utstøting eller uverdige livsvilkår.

68 **1. LØNN, ARBEIDSFORHOLD OG ARBEIDSMILJØ**

69 En solidarisk og rettferdig lønnspolitikk skal ligge til grunn for FOs tariffpolitikk.
70 Trepertssamarbeidet forutsetter høy grad av organisering i arbeidslivet. Samarbeidet er
71 bærende i den norske modellen og sikrer god involvering og gjensidig forpliktelse til å skape
72 kvalitet i tjenestene. Fagorganisering og faglige rettigheter er grunnpilaren for et
73 velfungerende og godt arbeidsliv. Lov og avtaleverk skal sikre dette.

74
75 FO skal forsvare en sterk arbeidsmiljølov og gode kollektive avtaler. FO skal ivareta
76 tariffavtalens betydning og bevare streikeretten.

77
78 En god arbeidslivspolitik skal ivareta alle arbeidstakere i et livsløpsperspektiv.

79 80 **1.1 Solidarisk og rettferdig lønnspolitikk**

81 Lønnsfastsettelsen skal i hovedsak gis sentralt. Dersom lokal lønnsdannelse blir et
82 supplement til sentral lønnsdannelse, skal det legges sterke føringer i tråd med FOs
83 lønnspolitikk.

84
85 Hensynet til likelønn skal være sentralt i alle deler av lønnsdannelsen, også lokalt.
86 Frontfagsmodellen skal ikke være til hinder for å gi kvinnedominerte grupper i offentlig sektor
87 et likelønnsloft. Offentlig sektor skal derfor gis økte rammer.

88 89 **Kvinner og menn skal ha lik lønn for samme arbeid og arbeid av lik verdi.**

90 Kvinnedominerte yrker og næringer verdsettes lavere til tross for samme krav til kompetanse
91 og utdanningslengde. Dette er verdsettingsdiskriminering som innebærer at lønnsforskjeller i
92 stor grad følger kjønnsdelt arbeidsmarked. Ulik lønn mellom langtidsutdannede i privat og
93 offentlig sektor og mellom kvinnedominerte og mannsdominerte områder, skal bekjempes.
94 Lønn innen ett og samme forhandlingsområde, skal være lik for likeverdige grupper.

95 96 **Utdanning og kompetanse skal lønne seg**

97 Det skal gis lønnsmessig uttelling for utdanning på alle nivåer, relevant yrkeserfaring og
98 ansiennitet. Det skal gis lønnsmessig uttelling for ansvar og lederskap.

99 100 **Velferdstjenester skal ikke drives av profitt hensyn**

101 Velferdstjenestene skal i hovedsak drives av det offentlige og ideelle, og ikke av
102 virksomheter som drives av profitt hensyn. Virksomheter skal ikke «tariffhoppe» for å unngå
103 gode tariffavtaler, det svekker arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår. Det skal være
104 bransjevis harmonisering av tariffavtaler.

105
106 Tillitsvalgte skal ha lovfestet rett til innsyn i arbeidsavtaler, samt lønns- og arbeidsforhold.
107 Dette gjelder også ved konkurranseutsetting og privatisering av tjenester. Norske lønns- og
108 arbeidsvilkår skal gjelde for alle som arbeider i Norge, og FO skal arbeide mot sosial
109 dumping.

111 **1.2 Gode arbeidsforhold**

112 Arbeidsforhold skal være regulert gjennom et sterkt lov- og avtaleverk som sikrer god
113 medbestemmelse.

114 **Faste ansettelser, hele stillinger og normalarbeidsdag er normen**

115 Faste ansettelser og hele stillinger skal være en lovfestet rett. Normalarbeidsdagen er et
116 viktig prinsipp for arbeidstidsregulering. En regulert normalarbeidsdag skal sikre lønnsmessig
117 kompensasjon for ubekvem arbeidstid. FO ønsker en arbeidstidsreduksjon hvor målet er 6
118 timers normalarbeidsdag / 30 timers uke med full lønnskompensasjon.

119
120
121 Alternative arbeidstidsordninger skal ha minst like gode vilkår som ordinære
122 arbeidstidsordninger. Fagforeningene skal forvalte innstillingsretten sentralt. Det stilles krav
123 om strenge faglige begrunnelser og at hensynet til helse, miljø og sikkerhet er ivarettatt ved
124 innføring av alternative arbeidstidsordninger. All arbeidstid der arbeidstaker står til
125 disposisjon skal telle som arbeidstid fullt ut og lønnes deretter.

126 **Gode permisjonsrettigheter**

127 En solid og likestilt foreldrepermisjon, delt mellom foreldrene, er sentral for å oppnå et mer
128 likestilt arbeids- og familieliv. En solid foreldrepermisjonskvote til far eller medforelder, er
129 fortsatt nødvendig. Alle skal ha selvstendig rett til opptjening av fødselspenger. Det må gis
130 gode permisjonsrettigheter med lønn ved tyngende omsorgsoppgaver.

131 **Gode pensjonsordninger**

132 Folketrygden, AFP og tjenstepensjonsordningene må sikre en trygg og verdig alderdom for
133 alle. Pensjonsopptjening skal skje fra første krone, og uføres alderspensjon må stå i et
134 rimelig forhold til arbeidsføres alderspensjon. Det må vurderes om levealdersjusteringen som
135 ble innført med pensjonsreformen på sikt fører til så store ulikheter i pensjonsnivå at det blir
136 uforenlig med et solidarisk samfunn. Studier skal godskrives med pensjonspoeng.

137
138 Påslagsordningen som er avtalt i offentlig sektor må ivareta behovene til de ulike
139 arbeidstakergruppene og evalueringen som skal gjennomføres innen 1.1.2030 må spesielt
140 vurdere konsekvensene for de som har behov for å gå av tidlig.

141
142 Et inkluderende arbeidsliv innebærer tilrettelegging i alle livsfaser. En god personalpolitikk
143 handler først og fremst om en god arbeidslivspolitik som arbeidsmiljø, arbeidsbetingelser,
144 verdsetting og utviklingsmuligheter medvirker til at arbeidstakere har mulighet til å stå i
145 arbeid fram til pensjonsalder.

146 **Arbeidsgiver skal legge til rette for faglig utvikling**

147 Faglige karriereveier i arbeidssituasjonen bidrar til at erfaring og høy kompetanse beholdes
148 nær brukerne. Systemer som legger til rette for faglig oppdatering gjennom videreutdanning
149 og kompetanseutvikling for alle ansatte skal etableres. Alle ansatte skal sikres god
150 oppfølging. Alle må få tid og mulighet for veiledning, samt anledning til etisk og kritisk
151 refleksjon i profesjonsutøvelsen.

155

156 **1.3 Trygt arbeidsmiljø**

157 Arbeidsmiljøet skal forebygge stress, tidspress, mobbing og konflikter, og forhindre
158 belastningsskader. Arbeidstakerne skal ha et sterkt vern mot denne type
159 arbeidsmiljøbelastning, i tillegg til vern mot vold, trusler og netthets. Arbeidsgiver skal ivareta
160 dette som en del av sin arbeidsmiljøpolitikk.

161

162 Yrkesskaderettighetene skal forbedres, og arbeidstakere sikres et hurtig og forsvarlig
163 oppgjør. Belastningsslidelser, både fysisk og psykisk, må godkjennes som yrkessykdom.

164

165 Arbeidstakere som varsler om kritikkverdige forhold skal vernes mot sanksjoner.

166 Varslingsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven skal følges opp i tråd med intensjonene, slik at

167 arbeidstakerne sikres full yringsfrihet.

168 **2. PROFESJONSPOLITISK ARBEID**

169 **2.1 Velferdsstatens oppgaver skal løses på faglig forsvarlig vis og med god** 170 **kvalitet i tjenestene**

171 FOs medlemmer skal være premissleverandør for teori- og tjenesteutvikling og bidra til å
172 sikre god kvalitet i velferdstjenestene. Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere
173 skal være autorisert. Bemannings- og kompetansenormer som pålegger tjenestene å skape
174 gode rammevilkår for fagutøvelsen, skal lovfestes.

175

176 Profesjonene har ulik kompetanse, utfyller hverandre og har som samfunnsmandat å sikre
177 tjenester av høy kvalitet til mennesker i utsatte livssituasjoner.

178

179 Profesjonenes samfunnsmandat innebærer et kritisk blikk på de verdier og rammer som til
180 enhver tid styrer samfunnet. FOs medlemmer er også politiske aktører og skal påvirke
181 rammebetingelser for arbeidet, samt melde fra når tiltak og tjenester får uheldige
182 konsekvenser for grupper eller enkeltpersoner.

183

184 Det er viktig at den enkelte profesjons kompetanse, både gjennom profesjonsutdanningen og
185 videre profesjonsutvikling, dekker kompetansebehovene i fagfeltene. Ambisjonene for
186 kvalitet i den profesjonelle kompetansen og profesjonsidentiteten må være høye.

187

188 **2.2 God kvalitet på utdanningene sikrer gode profesjonsutøvere**

189 Utdanning og kompetanseutvikling skal sikre at studentenes og profesjonsutøvernes
190 kompetanse fyller profesjonenes samfunnsmandat og gir faglig trygghet. Det skal sikres at et
191 flertall av tilsatte i profesjonsutdanningene har utdanning tilsvarende profesjonen den
192 utdanner studenter til. Det skal være reell og forsvarlig skikkethetsvurdering i utdanningene.

193

194 Utdanningenes faglige innhold, kvalitetsnivå, omfang og lengde skal svare på tjenestene- og
195 brukernes behov. Profesjonsutdanningenes spesifikke kompetanse skal tydeliggjøres, og
196 tverrfaglig samarbeidskompetanse styrkes, slik at de utfyller hverandre i helse- og
197 sosialtjenestene.

198

199 Nasjonale strukturer skal sikre medlemmene muligheter til kompetanseheving på ulikt nivå;
200 etter- og videreutdanning, klinisk kompetanse, mastergrad, doktorgrad og så videre.

201

202 **2.3 Utdanningene må være praksisnære og forskningsbaserte**

203 Utdanning og praksisperiodene skal gi studentene et reelt innblikk i praksisfeltet og følges
204 opp av kvalifisert veileder, fortrinnsvis fra egen profesjon. Tjenestestedene skal oppfordres til
205 å motta studenter i praksisstudier og legge til rette for veiledning og et godt læringsmiljø.

206

207 FO vil ha en helhetlig gradsstruktur med bachelor, master og doktorgrad. Både tverrfaglige
208 mastere og profesjonsmastere skal kunne lede fram til doktorgrad. Det skal systematisk
209 bygges opp sterke kompetanse- og forskningsmiljøer ved utdanningsinstitusjonene. En
210 forutsetning er at det etableres stipendiat- og doktorgradsstillinger som blir prioritert til
211 profesjonene FO organiserer.

212
213 Forskning og utviklingsarbeid innenfor helse- og sosialtjenestene skal styrkes og utføres i
214 samarbeid med tjenestene.

215 3. HELSE- OG SOSIALPOLITIKK

216 FO skal være en aktiv helse- og sosialpolitisk aktør. FO skal motvirke utvikling av
217 samfunnsstrukturer som skaper økte forskjeller, fattigdom, sosial ulikhet, uverdige livsvilkår
218 og sosial utstøting. Norge skal være et land uten fattigdom. Deltakelse i arbeidsmarkedet er
219 grunnleggende for sosial utjevning og forebygging av fattigdom.

220
221 Personer med særskilte behov skal sikres individuelt tilrettelagte tjenester fra yrkesutøvere
222 med høy faglig kompetanse på fagområdet. Tjenestene må være basert på tverrfaglig
223 samarbeid. Brukere av velferdstjenester er viktige bidragsyttere i å forbedre og utvikle
224 tjenestene. Å være ressurs og aktør i eget liv, er forutsetning for utvikling og endring.
225 Selvbestemmelse og medvirkning skal sikres.

226 227 **3.1 Høy kvalitet og tilgjengelige velferdstjenester for alle.**

228 En velferdsstat bygd på solidaritet og likeverd er en viktig forutsetning for å oppnå og
229 opprettholde et samfunn som er godt for alle. FO mener velferdsordningene i størst mulig
230 grad skal være universelle og i offentlig regi. Samtidig er det nødvendig å ha spesifikke
231 ordninger rettet inn mot enkeltpersoner og grupper med særskilte behov. Den
232 skattefinansierte velferdsstaten generelt, og trygdeordninger spesielt, er avgjørende for å
233 oppnå målet om et samfunn der alle har samme rettigheter og muligheter for å delta.

234
235 Ideelle organisasjoner er et supplement til velferdstjenester i offentlig regi. Ideelle og
236 kommersielle tilbud skal reguleres av det offentlige. Driftsoverskudd skal benyttes til å
237 videreutvikle tjenesten. Ideelle organisasjoner skal ha stabile vilkår, og ikke underlegges
238 markedsbaserte, kommersielle anbudsordninger. Drift av sykehus skal sikres bedre
239 folkevalgt styring og kontroll.

240
241 Alle i Norge skal bo trygt, ha en akseptabel bostandard og være i stand til å betale sine
242 bostgifter. Det er viktig å forebygge og bekjempe bostedsløshet, og boligsosialt arbeid skal
243 være et prioritert område.

244 245 **3.2 Sterke lokalsamfunn**

246 Kommunalt lokaldemokrati sikrer innbyggerne god velferd. Gode lokalsamfunn blir bygd ved
247 å gi kommunene tydelig ansvar og nok ressurser til å gi gode tjenester, og gir grunnlag for
248 deltagelse og demokrati. Et sterkt lokalstyre forutsetter åpenhet, innsyn og høy grad av
249 deltagelse. Endringer i kommunestrukturen skal være basert på frivillighet.

250
251 Politisk oppmerksomhet på kommunale velferdsoppgaver, med klare målsetninger og
252 nødvendige økonomiske prioriteringer, gir gode velferdstjenester som resultat. Kommunenes
253 evne til å løse velferdsoppgaver er avhengig av rett kompetanse nær befolkningen.

254 255 **3.3 God oppvekst for barn og unge**

256 Alt arbeid med barn skal skje i tråd med FNs barnekonvensjon. Konvensjonen skal ligge til
257 grunn for barnets stilling som eget rettssubjekt. Konvensjonen skal være kjent hos de som
258 arbeider med barn og unge, i tillegg til barn og unge selv. Innflytelse og medvirkning skal
259 sikres på alle arenaer og samfunnsområder, samt i viktige beslutninger som omhandler barn.

260
261 Barnevernet er samfunnets sikkerhetsnett for barn og unges rett til en god oppvekst.
262 Barnevernsloven skal gjelde for alle barn som oppholder seg i Norge. Lovens bestemmelser
263 om ettervern må styrkes og gjelde til ungdommen er 25 år.

264
265 Barns selvstendige rettigheter skal styrkes, og loven skal sikre at barns krav på beskyttelse
266 har forrang framfor foreldrenes krav om omsorgsansvar og samvær.

267
268 Barnevernlovens formål skal følges opp politisk og ressursmessig.

269
270 **Barn skal ha likeverdige tilbud samt gode og trygge oppvekstvilkår.**

271 Alle oppvekstarenaer skal være tilgjengelig for alle barn uavhengig av foreldenes økonomi,
272 og i hovedsak være et offentlig ansvar. Samfunnet har et særlig ansvar for barn som lever i
273 utsatte situasjoner. Familier til barn med omfattende bistandsbehov skal få avlastning og bli
274 ivaretatt med gode rammebetingelser for familielivet.

275
276 **Tidlig innsats for gode oppvekstvilkår**

277 Gode barnehager, skoler og skolefritidsordninger er sentralt for alle barn. Tidlig innsats bidrar
278 til å forebygge psykiske og sosiale utfordringer senere i livet. Tverrfaglig kompetanse på
279 disse arenaene er et viktig virkemiddel for at alle barn skal føle trygghet og tilhørighet, ha
280 god utvikling og bedre læringsbetingelser. Tjenestene skal være spesialiserte, koordinerte og
281 tverrfaglige, og fungere som reelle sikkerhetsnett.

282
283 FO krever nulltoleranse for mobbing både fysisk og digitalt på alle arenaer barn og ungdom
284 ferdes.

285
286 **3.4 Et inkluderende samfunn med like rettigheter og muligheter for alle**

287 En grunnleggende forutsetning for et inkluderende samfunn er likebehandling av mennesker
288 uavhengig av kjønn, seksualitet, funksjonsevne, livsfase, livssyn, etnisk bakgrunn og kultur.
289 Individuelt tilpassede tjenestetilbud krever at helse- og sosialarbeidere har evne og kunnskap
290 til å jobbe innenfor ulike kulturelle rammer. Norge skal føre en human flyktning- og
291 asylopolitikk i tråd med FNs anbefalinger og internasjonale konvensjoner.

292
293 Deltakelse i arbeidslivet skaper sosial tilhørighet og inkludering. Offentlige tjenesteytere skal i
294 størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen og det må stimuleres til at flere menn
295 velger helse- og sosialfaglige utdanninger og yrker. Arbeidslivet skal ha rammebetingelser
296 som legger til rette for ulike kjønns deltakelse i alle deler av arbeidslivet.

297
298 Personer med nedsatt funksjonsevne får ikke sine grunnleggende menneskerettigheter
299 dekket! Norge må likestille menneskerettighetene for funksjonshemmede med andre og
300 derfor må CRPD (FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt
301 funksjonsevne) inkorporeres i norsk lov.

302
303 **3.5 Ingen skal utsettes for vold, menneskehandel og seksuell trakassering**

304 Det er et offentlig ansvar å redusere omfang og skadevirkning av vold i nære relasjoner,
305 seksuelle overgrep og trakassering, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og prostitusjon.

306 4. KVINNEPOLITIKK

307 FO er en feministisk organisasjon og har særlig fokus på kvinne- og likestillingspolitikk. De
308 viktigste likestillingsutfordringene skyldes samfunnsstrukturer som må endres. Avdekking og
309 motarbeidelse av kulturer, holdninger og strukturer som fører til kvinneundertrykking, er
310 viktige elementer i arbeidet for å oppnå reell likestilling.

311
312 **Kvinnens posisjon i arbeidslivet skal styrkes**

313 FO er som fagforening særlig opptatt av å styrke kvinners posisjon i arbeidslivet. FO ønsker
314 et samfunn der personer uavhengig av kjønn har like rettigheter, plikter og påvirkningskraft i
315 arbeidslivet, samfunnet og hjemmet. Økonomisk selvstendighet er en forutsetning for
316 likestilling. Arbeidslivet skal ha rammebetingelser som legger til rette for kvinners deltagelse.
317 Kvinner skal rekrutteres inn i lederstillinger.

318 319 **Kvinnedeltakelsen i FO og LO skal øke**

320 Økt kvinnedeltakelse i egen organisasjon, og fagbevegelsen for øvrig, forutsetter gode
321 rammebetingelser som legger til rette for kvinners deltagelse som krever et særlig
322 kvinnepolitisk perspektiv.

324 **Tiltak for å forhindre vold og overgrep skal styrkes**

325 Kvinner er særlig utsatt for vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og trakassering,
326 tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og prostitusjon. Forebygging og hjelpetiltak må styrkes.

327 **5. INTERNASJONALT ARBEID OG SOLIDARITET**

328 FOs forsvar av velferdsstat og kollektive løsninger står i opposisjon til markedsliberalistisk
329 ideologi som står sterkt i vår globaliserte verden. På tross av at finanskriser og økonomisk
330 nedgangstider har understreket behov for statlig styring og kontroll med kapitalkreftene, står
331 mål om frihandel og fri kapitalbevegelse fortsatt sterkt i internasjonale finansinstitusjoner.
332 FOs forsvar av velferdsstat og kollektive løsninger står i opposisjon til markedsliberalistisk
333 ideologi som hindrer utvikling i verdens fattige land. Det er nødvendig å styrke internasjonalt
334 samarbeid for mer rettferdige handelsregler, sletting av u-landsgjeld og økt bistand. Faglige
335 og demokratiske rettigheter må styrkes gjennom forpliktende avtaler.

337 **5.1 Fagforeningssamarbeid på tvers av landegrenser løser internasjonale utfordringer**

338 Verdenssamfunnet står fortsatt overfor sterkt press for å liberalisere handel med tjenester
339 gjennom ulike handelsavtaler og EUs tjenstedirektiv. Press for å legge offentlige tjenester ut
340 på anbud til private firmaer fortsetter i mange kommuner, og kan støtte seg på internasjonalt
341 regelverk Norge har tilsluttet seg gjennom EØS-avtalen. EU-domstolen har de siste årene
342 avsagt dommer som kan åpne for sosial dumping, og få konsekvenser for Norge. FO er
343 skeptisk til EU-direktiver som undergraver rettighetene og godene til arbeidstakerne.
344 Utfordringene krever internasjonalt svar fra fagbevegelsens side.

347 **5.2 Profesjonsfaglig dialog bidrar til internasjonal fagutveksling**

348 En globalisert verden fører med seg konsekvenser og byr på utfordringer for helse- og
349 sosialfaglig arbeid. Migrasjon og innvandring skaper kulturelle møter som gir oss nye
350 utfordringer. Felles arbeidsmarked i EU/EØS-området skaper utfordringer for faglige
351 standarder, autorisasjonsordninger og utdanningskrav. Det er viktig å skape og delta på
352 arenaer for profesjonsfaglig dialog på tvers av landegrensene.

354 **5.3 Internasjonalt solidaritetsarbeid sikrer global forståelse og engasjement**

355 I slikt arbeid møter vi situasjoner hvor menneskerettigheter og faglige rettigheter brytes, eller
356 hvor krig, diktatur og undertrykkelse preger hverdagen. FO støtter derfor helse- og
357 sosialarbeidere, samt fagforeningskolleger slik at de får mulighet til å organisere seg, drive
358 politisk påvirkning, faglig kamp, fagutvikling og fagutveksling. FO vil støtte og bidra i
359 utviklingsprosjekter hvor sosialt- og sosialpedagogisk arbeid er viktige elementer, samt støtte
360 tiltak som styrker global forståelse og internasjonalt engasjement blant FOs medlemmer.

361
362 De bistandsprosjekter som FO engasjerer seg i skal bygge på lokale medvirkning og ha som
363 målsetning at de skal bli selvdrevne innen rimelig tid.

Saksfremstilling:

Prinsippprogrammet er et sentralt styringsdokument og styrende for FOs politiske arbeid. I prinsippprogrammet finner vi FOs grunnleggende holdninger i alle overordnede spørsmål.

Prinsippprogrammet er vårt kompass, som peker ut retningen på hva vi skal mene. Når vi planlegger aktiviteter og gjør prioriteringer, skal det gjøres i tråd med dette prinsippprogrammet.

FOs prinsippprogram vokste i størrelse fram til 2015. På kongressen i 2015 ble det gjort et stort grep for å gjøre noe med størrelsen, omfanget og nivået på prinsippprogrammet. Med bakgrunn i de store endringene som den gang ble gjort, har landsstyret denne gangen valgt i hovedsak å revidere gjeldende prinsippprogram.

Arbeidsutvalgets utkast til revidert prinsippprogram for landsmøteperioden ble sendt organisasjonen og til fylkesavdelingene i januar (O-rundskriv 4/2019, se vedlegg 1). Gjennom å sende utkastet ut så tidlig ville AU gi alle i organisasjonen god tid til å starte opp landsmøteforberedelser og arbeidet med prinsippprogrammet.

I det reviderte utkastet som ble sendt ut var det foretatt noen språklige endringer, blant annet er språket gjort mer aktivt og en del fyllord er fjernet. Det er også gjort endringer i samsvar med politiske endringer. For eksempel ble barnevernsloven en rettighetslov i 2018, og tekst er endret i samsvar med det.

Avdelingene har på bakgrunn av dette utkastet sendt inn 100 forslag i MyMeet. Landsstyret innstilte på alle forslagene i sitt møte 08.- 10. oktober 2019, forslagene med innstillinger ligger under hvert kapittel i sak 9. Landsstyret innstiller med dette på nytt helhetlig prinsippprogram for FO.